

# GÖTEBORG

## JÄRNVÄGARNAS LINJER OCH TRAFIKPLATSER.

Linjerna äro

a) De normalspåriga:

*Statens Västra stambana, Bohusbana och Västkustbana (SJ)*

*Bergslagens järnvägar (Bj; tillhöra taxeenheten Bergslagernas och Gävle—Dala järnvägar)*

*Göteborg—Borås järnväg (GBJ; tillhör taxeenheten Göteborg—Borås—Alvesta järnvägar)*

*Göteborg—Särö järnväg (GSJ)*

b) och de smalspåriga:

*Västergötland—Göteborgs järnvägar (VGJ).*

*Järnvägs-  
linjerna och  
deras  
sträckningar.*

### **Västra stambanan**

delar sig vid Frändtorp i en dubbelspårig linje (för persontrafik) förbi Sävenäs hållplats till Olskroken och Göteborgs central och i en enkelspårig linje (för godstrafik) till Sävenäs rangerbangård, varifrån en särskild dubbelspårig linje fortsätter förbi Sävenäs lokstation till Olskroken.

### **Bergslagernas järnvägar**

ha sin Göteborgssträckning mellan Lärje rangeringsstation och Göteborg B:s. Vid Olskroken delar sig trafiken på en persontågslinje till Göteborgs central och en godstågslinje till Göteborg B:s.

### **Bohusbanan**

framgår från stationen Göteborg-Tingstad på Hisingens södra sida, på svängbro över Göta älv och vidare på viadukt och bank till Olskrokens station. Från Göteborg-Tingstad gå järnvägsspår till de på Hisingen belägna trafikplatserna Göteborgs frihamn och Sannegården.

### Väst kustbanan

går genom Mölndals *nedre* station till Almedal, föreningsstation med Göteborg—Borås järnväg, och därifrån med enkelspår till Gubbero blockpost, där den delar sig i en enkelspårig linje (för persontrafik) till Göteborgs central och i en enkelspårig linje (för godstrafik) till Sävenäs rangerbangård (dubbelspår mellan Almedal och Gubbero är under anläggning).

Linjen till Göteborgs central är lagd på viadukt från Gubbero till och något förbi Skansen Lejonet över Gullbergsån, Norra Ågatan, Gullbergsbrogatan och Friggagatan och över spåren mellan Olskroken och Göteborg C. Linjen till Sävenäs rangerbangård är lagd på viadukt från Gubbero över Redbergsvägen, Olskrokstorget och Riddaregatan och över Olskrokens västra bangårdsände; därefter på bank utmed bangårdens norra sida för att i bangårdens östra ände komma ned i plan med denna; i fortsättningen korsar den i plan Bohusbanans och Bergslagernas järnvägars ingångslinjer i Olskroken och leder in i den till Sävenäs rangerbangård ledande dubbelspåriga godstågslinjen.

#### Göteborg—Borås järnväg

sträcker sig genom Mölndals *övre* station till Almedal. Dess Göteborgs- trafik försiggår från och till Almedal över

Gubbero— $\frac{\text{Göteborgs central}}{\text{Sävenäs rangerbangård}}$

på sätt nyss nämnts för Väst kustbanan.

#### Göteborg—Särö järnväg

har egen station i staden och står icke i spårförbindelse med järnvägs- nätet i övrigt. (Jfr kartan.)

#### Västergötland—Göteborgs järnvägar

dela sig vid Lärje skiljestation (Lärje VGJ)

i en linje för godstrafik, som går på en viadukt över Bergslagernas järnvägar till Västergötland—Göteborgs järnvägars rangerbangård, hamn- spår och godsstation,

och i en linje för persontrafik utefter BJ:s huvudspår och under Olskrokens östra bangårdsände fram till Olskrokens station, varifrån linjen föres utefter SJ persontågsspår till VGJ personstation, Göteborg Västgöta (invid Göteborgs central och strax intill Drottningtorget).

*Trafikplatser.* I Göteborg och dess närmaste omnejd finnas rätt många platser, vid vilka järnvägstrafik avvecklas. De äro väsentligt olika med avseende på utrustning och uppgifter. De nämnas här nedan i bokstavsordning med

tillägg av några upplysningar om deras egenskaper, utrustning och trafik- uppgifter.

**Det är av vikt att i det följande angivna stationsnamn utsättas i adres- serna på godssändningar till Göteborg (jfr ock SJ författning nr 223 b art. 11). Sådana stationsnamn som »Göteborg», »Göteborg SJ», »SJ hamnbana», »Göteborg hamnbana» kunna icke användas.**

Några namn eller benämningar, som förekomma i tal och skrift om Göteborgstrafiken torde först böra förklaras.

»Gullberg» är namnet på det berg, varpå Skansen Lejonet ligger.

»Gullbergsvass» betecknar hela området från Skansen Lejonet och Gullbergsån i öster till Nils Ericsonsgatan i väster och Göta älv i norr. Här ligga numera Centralstationen, Skansbangården (Göteborg SJ hamnbans rangerbangård), Göteborg B:s, VGJ person- och godsstationer och BJ och VGJ hamnspår väster om Sävveåns utflöde i Göta älv. Detta område var delvis ännu in på 1800-talet en tämligen grund bukt av Göta älv. Det fyll- des så småningom och blev som sankmark vassbevuxet. Härav namnet Gullbergsvass.

»Hultmans holme» utgjorde egentligen en första del av den igenfyllda Gullbergsvass. En av holmens första arrendatorer hette Hultman, och av honom har holmen fått sitt namn.

»Marieholm» är ett område, som ligger mellan Göta älv och Sävveån och som tillhört en vid Sävveån (nu intill Gamlestadens fabriker) belägen egen- dom med detta namn. På detta område ligga spåren vid Marieholmsgatan.

*Almedals station* tillhör SJ Väst kustbana, är föreningsstation med GBJ *Almedal.* och expedierar all slags trafik. Sidospår finnas till

Forshaga linoleumfabrik och

f. d. Göteborgs tändsticksfabrik.

Till denna station hör även ett sidospår till

Göteborgs jästfabrik, vilket spår utgår från »Presenten», en plats 1,3 km söder om Almedal på linjen till Mölndals nedre.

*Frändtorp* på Västra stambanan är *Frändtorp.*

1) skiljeväxel mellan persontågslinjen Frändtorp—Olskroken—Göteborg C och godstågslinjen Frändtorp—Sävenäs rangerbangård (—Olskro- ken—Göteborg B:s);

2) blockpost för tågrörelsen på Västra stambanan mellan Olskroken och Partille.

*Gubbero* är obemannad blockpost å linjen Almedal— $\frac{\text{Göteborgs}}{\text{Olskroken—Säve-}}$  *Gubbero.*  
central *Gubbero.* Signalerna manövreras från elektriska ställverket vid näs rangerbangård

Göteborg C.

*Göteborg B:s* tillhör BJ och är gemensam station för godstrafiken *Göteborg B:s.* vid SJ, BJ och GBJ. Den är föreningsstation mellan BJ, SJ och GBJ

och utgångs- och slutstation för de flesta godstågen på BJ. Stationen expedierar lik, levande djur, fraktstycke gods och fraktgodsvagnslaster.

Inom stationens spårområde ligga

BJ lokstation och kolupplag,

A.-B. Sven Wigelius (privat spår och lastningsplats),

VGJ anläggning för omlastning av gods i trafik mellan VGJ och normalspåriga järnvägar (jämför Olskroken) och

Transportkompaniets samlastningsmagasin med tre parallella spår och med plats för 30 vagnar.

Stationen har direkt spårförbindelse med Göteborg SJ hamnbana (se nedan) dels över Lilla Bommens torg, dels över ett särskilt förbindelse-spår till Skansbangården och med Göteborg BJ hamnbana (se nedan) utmed Gullbergs Strandgata (Gullbergs kajen) d. v. s. hamnspåren väster om Sävans mynning, över ett särskilt förbindelse-spår i Mårten Krakows-gatan och Falutorget, där spåret i plan korsar VGJ linje från Lärje VGJ till VGJ godsstation.

Göteborg B:s station är utrustad med 1 600 meter kaj- och frilastspår, benämnda Gullbergsvass lastgata nr 1 och nr 2, och med stycke gods-magasin (tandsystem) med 24 portar för ankommande och 17 för avgående gods, var och en av de sistnämnda med våg. Magasinet är försett med tre traverser (telfervagnar) för tungt gods och med rörpostan-läggning till avgående godsexpeditionen. Spårlängden utmed ankommande sidan utgör 335 m och utmed avgående 711 m.

Bangården har tre förreglade tågspår och är försedd med ett stort antal rangerspår och med en 50 tons vagnvåg.

Växlingen utföres med ånglok; en del lättare växling utföres med en lokomotor.

Morgongodstågens stycke godsvagnar äro i regel slutlossade omkring kl 8.30, och strax därefter utgår första notis- och utkörningsturen. Andra turen utgår omkring kl 13.30.

Stycke godsvagnarna till det första på eftermiddagen från Sävenäs avgående godståget uttagas från magasinet omkring kl 17.30, till de sista kvällstågen omkring kl 20.00.

Vagnslasterna inväxlas på lossningsspåren kl. 6.00—8.00 efterhand som de ankomma; första utväxlingen av lastade vagnar sker strax efter kl 17, sista och egentliga utväxlingen omkring kl 19.30.

Vagnar mellan Göteborg B:s och Sävenäs rangerbangård och omvänt överföres i regel i direkta tåg förbi Olskroken.

Vagnar till och från övriga stationer i Göteborg överlämnas av och till Göteborg B:s i stationsgrupper i Olskroken utom vagnar från Göteborg SJ hamnbana till Göteborg B:s, vilka vagnar av Göteborg B:s hämtas på Skansbangården över förut omnämnt förbindelse-spår. I enstaka fall sker vagnöverföring i båda riktningarna mellan Göteborg B:s och

Göteborg SJ hamnbana och mellan Göteborg B:s och Göteborg C även över Lilla Bommens torg.

*Göteborgs central* tillhör SJ och är gemensam huvudpersonstation för de normalspåriga järnvägslinjerna

*Göteborgs central.*

Västra stambanan,

Bohusbanan,

Västkustbanan,

BJ och

GBJ.

Den är föreningsstation mellan SJ, BJ och GBJ, helt elektrifierad, utrustad med ilgodsmagasin, särskild kaj för mjölk och annat färskvarugods och särskild för lik, med 14 plattformsspår och med elektriskt ställverk. Ilgodsmagasinet har två inlämningsportar och sju vågar, och magasinsspåren rymma 17 vagnar.

En godsplattform är gemensam för Göteborg C och Göteborg Västgöta.

Vid stationen expedieras personer och resgods, paket-, il- och expressgods, lik och levande djur med snäll- och persontåg. Som fraktgods expedieras *endast* mjölk och — i viss utsträckning — färska varor. Tull-expedition för res- och expressgods finnes inom stationen.

Stationen har *direkt* spårförbindelse med Göteborg B:s över norra bi-spåret till BJ lokstation och såväl med förstnämnda station som med Göteborg SJ hamnbanestation över Lilla Bommens torg. Över Lilla Bommens torg framföres en å två gånger i veckan person- och resgodsvagnar till London-båtarna och, i förekommande fall, till SAL:s Amerika-båtar. Vagnutbytet med Göteborg B:s sker såväl över dessa båda förbindelse-spår som över Olskroken.

Lokstall finnes icke vid Göteborg C. SJ tåglok gå till och från SJ lokstall vid Sävenäs och BJ tåglok till och från BJ lokstall vid Göteborgs B:s. GBJ tåglok — liksom ock i viss utsträckning SJ tåglok — stå över på bangården.

All rengöring och utrustning av personvagnar utföres inom stationens bangårdsområde.

*Göteborg-Tingstad* på Bohusbanan är

*Göteborg-Tingstad.*

1) håll- och lastplats (med egna tariffer);

2) skiljestation mellan huvudlinjen till Olskroken—Göteborgs central och linjerna till Sannegården och Göteborgs frihamn och

3) blockpost — bemannad — för tågrörelser på Bohusbanans linje Olskroken—Lillhagen.

Från platsen utgår sidospår till Nya A.-B. Strömman & Larssons Trävarubolag och till A.-B. Wærn & C:o. Omväxling på sidospåren utföres av växlingslag från Olskroken.

*Hamnbanestationerna Göteborg BJ hamnbana, Göteborgs frihamn, Göteborg SJ hamnbana och Sannegården.* Hamnbanestationerna ligga på både södra och norra sidorna av den sträcka av Göta älv, som bildar Göteborgs hamn. På södra sidan ligga dels Göteborg BJ och VGJ hamnbanor med spår till oljehamnen vid Lärje, dels Göteborg SJ hamnbana med Göteborgs fiskhamn. På norra sidan och alltså på Hisingen ligga Göteborgs frihamn och Sannegården med spår till oljehamnen vid Rya.

Samtliga hamnstationers spåranläggningar, stationshus o. s. v. tillhöra Göteborgs stad. Statens järnvägar sköta trafiken på Göteborg SJ hamnbana med Göteborgs fiskhamn, Skansbangården, Sannegården med Ryahamnen och Göteborgs frihamn. BJ och VGJ sköta trafiken på sina hamnbanor. Samtliga hamnstationer äro numera att anse som gemensamma för samtliga järnvägar i Göteborg (här avses givetvis ej GSJ); de betraktas alltså som tariffstationer, vilka lyda under såväl SJ som BJ, GBJ och VGJ.

Kajerna och utmed kajerna dragna spår äro indelade i nummerade kajplatser. Varje inkommet fartyg får sig såsom anöringsplats anvisad en särskild kajplats.

Med undantag av frihamnen och oljehamnen vid Lärje och rangerbangården vid fiskhamnen äro hamnbanornas spårområden icke inhägnadtill skydd för gång- och körtrafik. Hamnspåren och förbindelselederna till dessa äro tätt korsade i plan av gator och övergångar, av förbindelseleder till färjors och passagerarebåtars tilläggsplatser. De gå över klaff- och svängbroar, som måste öppnas för sjötrafik, och löpa i stor utsträckning i körgator. Växlingen måste därför ske med stor försiktighet, i regel utan skjutsrörelser och i regel med så ringa hastighet, att en man kan gå framför första fordonet. För att icke broar och korsningar under växlingstågens långsamma gång skola bli stängda alltför lång tid, har växlingstågens vagnantal i vissa fall måst begränsas. På grund härav måste understundom växlingstågen på vissa sträckor dubbleras.

Lossnings- och lastningsarbetet inom hamnen pågår normalt under tiden kl 7—11 och 12—16. Under dessa tider bör arbetet i fråga få pågå ostört av vagnväxling. Så långt möjligt utföres denna därför före kl 7 och efter kl 16 och under stuvornas matrast mellan kl 11 och 12. Vid vissa kajplatser kunna spåren emellertid icke ens rymma så många vagnar, som erfordras för fyra timmars lossning och lastning. För trafikanterna dyrbara avbrott i arbetet uppkomma därför rätt ofta på grund av nödvändiga omväxlingar.

För att nedbringa kostnaderna önska trafikanterna lossa och lasta direkt mellan båt och järnvägsvagn, och järnvägen måste därför växla vagnarna till båtens kajplats. På grund härav är det för alla parter till stor fördel, att vagns adress upptager förutom mottagares namn *även kajplats, annan lossningsplats eller namnet på den båt, som skall mottaga godset.* Är vagn icke adresserad på detta sätt, måste den undanställas,

tills mottagaren efter kontorstidens början kl 9.00 kunnat tillfrågas och lämna besked om vagnens lossningsplats på hamnspåren. Härigenom uppstår dubbelt växlingsarbete, betydligt fördröjd vagnomsättning, ökat spårbehov och vid större trafik stockningar och rubbningar i arbetet.

Såsom ovan nämnts är växlingsarbetet för hamnarna tidsödande. Som exempel kan nämnas, att Göteborg SJ hamnbanas förarbete för den vagnutsättning, som normalt avslutas kl 7, måste påbörjas på Skansbangården redan vid 3-tiden. Först måste nämligen vagnarna till hamnspårens 37 olika kajplatser och andra lossningsplatser rättväxlas på samma sätt som ett lokalgodståg med uppehåll vid 40—50 stationer. På denna växling följer sedan 25—30 minuters gångtid till själva hamnspåren och därefter vagnarnas inplacering på de olika lossningsplatserna.

*Göteborg BJ hamnbana* omfattar tvenne skilda spårområden. Det ena, *Göteborg BJ hamnbana.* den egentliga hamnbanan, ligger på Gullbergs Strandgata (Gullbergskajen), som sträcker sig från Lilla Bommens hamn i väster till Sävås utlopp i Göta älv i öster. Här ligga kajplatserna 208—226 och längst österut Göteborgs stads gasverk. Det andra spårområdet utgöres av Lärje oljehamn och av industrispåret vid Marieholmsgatan. Sistnämnda spår är dock icke hamnspår i egentlig bemärkelse utan ett frilastspår med stickspår till industrierna vid Marieholmsgatan.

Spårområdet vid Lärje oljehamn och industrispåret vid Marieholmsgatan (se vidare under Lärje rangeringsstation) stå i förbindelse med Göteborg B:s endast över huvudspåret Lärje R—Olskroken. Vagnomsättningen ordnas genom planenliga tåg på huvudspåret Göteborg B:s—Olskroken—Lärje R och omvänt.

Hamnbanan vid Gullbergs Strandgata är utrustad med vagnvåg och kajvaktsexpedition. Godsexpedition finnes icke. Expeditions- och växlingsarbetet utföres av Göteborg B:s.

På hamnbanan vid Gullbergs Strandgata utsättas vagnar för lastning och lossning mellan kl 6 och 7.30 och vid behov mellan kl 11 och 12. Dagslastningen utväxlas och överföres till Göteborg B:s mellan kl 17 och 18.30, f. v. b. därifrån tillsammans med vagnar från Göteborg B:s.

*Göteborgs frihamn.* Spårområdet ligger helt inom det inhägnade frihamnsområdet på Hisingen, närmare bestämt på en mindre ö, Ringön, kringfluten av Göta älv och av Kvillebäcks- och Tingstadvasskanalerna.

Inom frihamnsområdet ligga kajplatserna 101—111 med deras kajspår (i regel dubbla). Från de på ömse sidor om hamnbassängen belägna kajspåren leda förbindelse-spår till själva rangerbangården, som i sin tur har enkelspårig förbindelse med Göteborg-Tingstad.

Järnvägens expeditionslokaler ligga i hamnens förvaltningsbyggnad inom frihamnsområdet.

Vid Göteborgs frihamn expedieras paket-, il- och fraktstyckegods — dock endast i avsänd trafik —, levande djur och allt slags vagnslastgods — utom stenkol och koks i avsänd trafik. Stationen har huvudsakligen ankommande trafik — exportgods i vagnslaster.

Växlingen sker med ånglok. Under förmiddagen lastade vagnar avgå i tåg till Olskroken i regel omkring kl 13, övrig lastning i tåg strax efter kl 19.

*Göteborg SJ  
hamnbana.*

*Göteborg SJ hamnbana.* Dess spårområde sträcker sig från Nils Ericsonsgatan i öster till Carnegies porterbryggeri i väster. Avståndet mellan de båda punkterna utgör omkring 5 km.

Kajsträckorna benämnas österifrån räknat

Packhuskajen (vid Navigationsskolan och tullpackhuset; kajplatserna 1—11),

Skeppsbrokajen (från Residenset till elektricitetsverket; kajplatserna 12—18),

Masthuggskajen (från Järntorget till Wettergrens kappfabrik; kajplatserna 21—33),

Stigbergskajen (nedanför Stigbergstorget; kajplatserna 34—37) och Fiskhamnen.

Hamnbanestationens spårfortsättning från fiskhamnen utgöres av spåret till f. d. Bark & Warburgs trävarubolag och vidare till Carnegies.

Utmed varje kajsträcka finnas i regel förutom spår närmast kajkanten för vagnar direkt till båt även spår för genomfart utefter hamnen och för lokal lastning och lossning. Själva kajspåren — från ett till tre stycken — skiljas från de andra spåren av mellanliggande varuskjul. För överföring av vagnar mellan dessa olika spår användas på Masthuggskajen även skjutbord.

Mitt för fiskhamnen finnes en mindre rangerbangård, som företrädesvis användes för uppställning av för fisktransporterna behövliga tomvagnar. Vid denna bangårds yttersta spår mot hamnen finnes lastbrygga av 22 vagnars längd. Vid denna mottages och lastas så gott som all från Göteborg som styckegods avsänd färsk fisk. Bangårdens yttersta spår åt motsatt håll, åt staden, användes som frilastspår. Utmed de längs fiskhamnens kajkant belägna fiskhallarna finnas spår för lastning av färsk fisk i vagnslaster.

Till Göteborg SJ hamnbana hör även den mellan Göteborg C och Göteborg B:s på Gullbergsvass liggande Skansbangården. Denna har, såsom förut nämnts, förbindelse med Olskroken över ett särskilt spår, direkt med Göteborg B:s över ett förbindelse-spår och med Göteborg C genom förbindelse direkt från hamnspåren över Lilla Bommens torg strax invid Nils Ericsonsgatan.

Stationshuset ligger ungefär mittför Järntorget. Det innehåller förutom

lokaler för stins-, vagn- och godsexpeditionerna även lokaler för mottagning av paket- och ilgods (dock ej färsk fisk) och fraktstyckegods (dock endast s. k. smågods).

Lokaler för ilgodsexpeditionen vid fiskhamnen ligga inom fiskhamnens kontorsbyggnad.

Vid stationens växlingsarbete användes förutom ånglok tvenne lokomotorer.

*Sannegården* är Göteborgs massgodshamn för i huvudsak kol och koks med kajplatserna 138—147. Bangården ligger på 3,8 km avstånd från Göteborg-Tingstad och har enkelspårig förbindelse dit. Själva rangerbangården har 14 rangerspår och ett frilastspår, och från bangården utgå förbindelser dels till de på ömse sidor om hamnbassängen belägna kajspåren (här överallt tre till antalet), dels till de kol- och koksupplag, som ligga utmed kajerna.

Till Sannegården hör även den under byggnad varande *Lindholmshamnen* med kajplatserna 151—160.

Stationshuset ligger på bangårdens norra sida.

Sidospår utgå

från linjen Göteborg-Tingstad—Sannegården till

Timber Trading och

Göteborgs Hamnstyrelsens upplag;

från bangården

till Götaverken och

till Kooperativa förbundets båda kvarnar.

Till stationen hör den 3,5 km västerut belägna oljehamnen vid Rya, dit enkelspårig förbindelse leder.

Större delen av stationens trafik är avgående. Kol och koks är den stora massgodsartikeln, med vilken 100 vagnar lastas i medeltal pr dag. Kvarnarna lasta omkring 15 vagnar pr dag, oljebolagen, varven och Volvo sammanlagt omkring 10. I jämförelse med den avgående trafiken är den ankommande mycket ringa. Stationen måste därför tillföras tomvagnar för så gott som hela avgångstrafiken.

Styckegods expedieras icke vid stationen.

Växlingen sker med ånglok. Under förmiddagen lastade vagnar avgå i tåg till Olskroken i regel omkring kl 13, vagnarna från oljehamnen och från kvarnarna 17.45 och övrig lastning i tåg mellan kl 19 och 20.30.

En för Göteborgs frihamn och Sannegården nyanlagd gemensam ranger- och uppställningsbangård<sup>1</sup>, belägen strax norr om nuvarande frihamnsbangården, blir sannolikt under år 1938 färdig att tagas i bruk.

<sup>1</sup> Tillsvidare benämnd *Kvillebangården*.

Lärje rangeringsstation (Lärje R) vid BJ, 4,1 km från Göteborg B:s, är

- I. Tågmötes- och tågförbigångsstation.
- II. Rangeringsplats för trafiken till och från nedannämnda lastspår.
- III. Uppställningsplats för i BJ tåg ankomna lastade vagnar, som vid högtrafik stundom ej kunna omedelbart föra sig till lossningsplats i Göteborg.
- IV. Uppställningsplats för tomvagnar.

Från Lärje rangeringsstation utgå sidospår till

- 1) Göteborgs stads slakthus<sup>1</sup> och Trollhätte kraftverks sekundärstation och
- 2) Göteborg BJ hamnbana med dess spårförgreningar till
  - a) Oljehamnen (Lärjehamnen) och A.-B. Förenade Superfosfatfabriker,
  - b) Marieholmsgatan och industrierna därstädes,
  - c) Göteborgs stads renhållningsverks pudretfabrik vid Skräppekärr med Lärje R:s frilastningsspår.

Bangården är utrustad med hävstångsställverk, tre förregrlade tågspår och tio ranger- och uppställningsspår och med 50 tons vagnvåg. Ställverket är oavbrutet bemannat med tågklarerare, som även mottager vagnbeställningar och order om vagnars växling till lossningsplats.

Expeditionsarbetet för gods och vagnväxlingen utföres av Göteborg B:s (expeditionsarbetet för en del av slakthustrafiken i vissa fall vid Olskroken).

Trafiken vid Oljehamnen och vid industrispåren räknas till trafiken på Göteborg BJ hamnbana.

*Mölnalds nedre.* Stationen ligger i Mölnalds stad och alltså icke i Göteborg, men den har för fullständighetens skull medtagits bland göteborgsstationerna. Den tillhör SJ Väst kustbana och expedierar all slags trafik.

Sidospår finnas till Svalövs utsädesbolag och till A.-B. Papyrus' spårområde. Papyrus' vagnomsättning uppgår till omkring 30 vagnar per dag, och växlingen inom fabriken område pågår omkring 3 timmar per dag.

Åbyfältets kapplöpningsbana ligger i Mölnald.

*Mölnalds övre.* Även denna station ligger i Mölnalds stad och alltså icke i Göteborg. Stationen tillhör Göteborg—Borås järnväg och expedierar all slags trafik. Sidospår utgår till Mustads margarinfabrik. Växlingen utföres med lokomotor.

<sup>1</sup> Vagn till trafikant vid Slakthuset måste ovillkorligen vara försedd med underadressen »Slakthuset», eljest utsättes den på lossningsplats vid Göteborg B:s eller Olskroken allteftersom transporthandlingarna äro ställda till den ena eller den andra av dessa stationer.

Vagnar till slakthuset, som komma till Göteborg i SJ och GBJ gods- och persontåg, överföres från Sävenäs rangerbangård eller Göteborg C till Olskroken och Göteborg B:s för vidarebefordran i BJ växlingståg Göteborg B:s—Olskroken—Lärje R.

Direkt spårförbindelse mellan Mölnalds båda stationer finns endast över Almedal. (Höjdskillnaden mellan de båda på omkring 1 km avstånd från varandra liggande stationerna i Mölnald utgör 43,5 meter.)

*Olskroken.* Stationen tillhör SJ och är föreningsstation mellan SJ, BJ och VGJ. *Olskroken.*

Under Olskroken lyda i personhänseende Sävenäs rangerbangård, Sävenäs lastplats, Frändtorps blockpost, Sävenäs hållplats, Göteborg-Tingstad, Göteborgs frihamn och Sannegården.

Väst kustbanans och GBJ godstågslinje föres såsom nyss nämnts på viadukt över stationens västra del och på bank norr om bangården, alltså åt Göta älv till, och korsar i plan en mindre del av bangårdens östra spår-system, på sätt och vis endast på sidan om Olskrokens station och har med denna endast säkerhetsteknisk beröring. Olskroken anses därför ej heller som »föreningsstation» mellan SJ och GBJ.

Olskroken, som expedierar all slags trafik, har förutom ett spår för VGJ sex plattformsspår för persontrafiken och sju spår för godsvagnsrörelsen. Den är helt elektrifierad, har elektriskt ställverk under anläggning, är utrustad med fraktgodsmagasin, lastkaj och frilastspår.

Trafiken förmedlas med hjälp av olika spårförbindelser sålunda:

med *Frändtorp* och *Partille* på den dubbelspåriga huvudlinjen för persontrafik och över Sävenäs rangerbangård för godstrafik;

med *Sävenäs rangerbangård* såsom förut nämnts på en dubbelspårig godstågslinje, från vilken spår leder till lokstationen vid Sävenäs (förbindelse Olskroken—Sävenäs rangerbangård finnes även genom lokstationen);

med *Lärje rangeringsstation* på BJ huvudspår;

med *Lärje skiljestation* (Lärje VGJ) på VGJ huvudspår;

med *Sannegården* och *Göteborgs frihamn* på Bohusbanan till Göteborg-Tingstad och på särskilda spår därifrån;

med *Göteborg B:s* dels på BJ huvudspår för godstågen, dels på ett BJ tillhörigt spår för växlingstågen;

med *Göteborg SJ hamnbanestation* på ett särskilt spår mellan Olskroken och Skansbangården;

med *Göteborg C* på fyra spår mellan de båda stationerna, nämligen SJ dubbelspår, det s. k. BJ-spåret och södra bispåret;

och med *VGJ personstation* på huvudspåret dit.

Från stationen går ett sidospår till en strax invid östra bangårdsändan belägen VGJ tillhörig anläggning för omlastning av vagnslastgods till och från hamnstationerna i Göteborg mellan VGJ smalspåriga och VGJ normalspåriga vagnar. Annat gods till och från VGJ omlastas vid Göteborg B:s.

Nämnda VGJ normalspåriga vagnar användas *endast* mellan stationerna i Göteborg.

Olskroken är utgångs- och slutstation för Bohusbanans godståg, häri inräknat tågen till och från Göteborgs frihamn och Sannegården (jämför dock Sävenäs rangerbangård).

Vagnar *till* Sannegården och Göteborgs frihamn från de olika stationerna i Göteborg överlämnas i Olskroken i grupper på Sannegården och Göteborgs frihamn och sammansätts i Olskroken till direkta tåg på var och en av dessa båda hamnstationer.

Vagnar *från* Sannegården och Göteborgs frihamn överlämnas i Olskroken i regel i endast två grupper, en på Sävenäs rangerbangård och en på Göteborg B:s. Till dessa stationer föras vagnarna i växlingståg från Olskroken.

*Sävedalens hållplats.* *Sävedalens hållplats* ligger vid Västra stambanan mellan Partille och Frändtorp. Den ligger sålunda icke i Göteborgs stad men har för fullständighetens skull medtagits bland göteborgsstationerna. Vid platsen expedieras personer och resgoods och express-, paket-, il- och fraktgoods (ang. lastning och lossning av vagnslastgoods, se under Sävenäs rangerbangård, sidospåret d).

*Sävenäs hållplats.* *Sävenäs hållplats* ligger vid Västra stambanan, ungefär mitt för Sävenäs lokstation, är obemannad och tjänar huvudsakligen resande till och från Svenska Kullagerfabriken och Sävåns Trävaruaktiebolag.

*Sävenäs lastplats.* *Sävenäs lastplats* ligger vid sidan av rangerbangården. Dess trafikuppgift omfattar endast vagnslastgoods.

Spår finnas till

- a) Svenska Kullagerfabriken;
- b) Sävåns Aktiebolag;
- c) Kristinedalsområdet (Telegrafverkets distriktsförråd och Kooperativa förbundets charkuterifabrik);
- d) Torpa lådfabrik, Palmoxinfabriken, Värmlands Träindustri, A.-B. Industripapp och Göteborgs kolsyrefabrik (ett gemensamt spår).

Till lastplatsen räknas även de här nedan under Sävenäs rangerbangård angivna spåren c och d.

*Sävenäs rangerbangård.* *Sävenäs rangerbangård* tillhör Statens järnvägar och är utgångs- och slutstation (tågbildnings- och tågupplösningstation) för godstågen på Västra stambanan, Västkustbanan och Göteborg—Borås—Alvesta järnvägar och i viss mån också för godstågen till och från Bohusbanan (se

sid. 13 under rubriken Olskroken). Spåranslutning finnes till de spår, som bilda Sävenäs lastplats.

Sidospår finnas till

- a) lokstationen;
- b) Statens järnvägars huvudverkstad och II distriktets huvudförråd vid Fjällbo;
- c) Göteborgs stads vedgård vid Fjällbo (ansluter till under b nämnt spår);
- d) plats för frilastning vid Frändtorp (för trafikanter vid Sävedalen).

Bangården är utrustad med växlingsvall, 4 tågspår och 18 rangerspår. Växling kan ske samtidigt från två utdragsspår i öster och ett i väster.

Omedelbart väster om lokstationen finnes ett bemannat ställverk, som jämväl är blockpost för linjen Sävenäs rangerbangård—Olskroken. För lokens gång mellan lokstationen och Olskroken är ställverksvakten tågklarare.

Mellan rangerbangården och stationerna Olskroken, Göteborgs central, Göteborg SJ hamnbana och Göteborg B:s föras vagnarna i direkta tåg. Vagnar till Sannegården och Göteborgs frihamn gruppväxlas och avkopplas i Olskroken f. v. b. därifrån tillsammans med från Göteborg SJ hamnbana och Göteborg B:s i Olskroken överlämnade vagnar.

Styckegodsvagnarna sändas i regel direkt, i undantagsfall endast till Olskroken, varifrån de emellertid planenligt med där befintligt lok omedelbart vidareändas.

*Västergötland—Göteborgs järnvägars stationer och hamnspår.*

*Lärje vid VGJ* ligger 1,4 km längre österut från Göteborg räknat än Lärje R vid BJ. VGJ och BJ linjer löpa jämsides mellan de båda platserna.

Här delar sig VGJ uti en persontågslinje till Göteborg Västgöta personstation och i en godstågslinje till VGJ rangerbangård och godsstation.

Sidospår finnas till Oljehamnen vid Lärje och till Göteborgs stads renhållningsverks pudrettfabrik i Skräppekärr.

Stationen expedierar all slags trafik.

*Göteborg Västgöta* (invid Göteborg C) är utrustad med tvenne plattformsspår, elektriskt ställverk och lokstallar. Vid stationen expedieras personer, resgoods, expressgoods, paket- och ilgoods och lik. Som fraktgoods expedieras *endast* mjölk och färska varor på särskild tillåtelse.

*Göteborg VGJ godsstation* (belägen vid Märten Krakowsgatan, cirka 400 m öster om godsmagasinet vid Göteborg B:s) har styckegodsmagasin,

kaj och frilastspår. Vid stationen expedieras levande djur, fraktstyckegods och fraktgodsvagnslaster. Stationen lyder under Göteborg Västgöta och skötes av personal från sistnämnda station.

*VGJ rangerbangård* (belägen mellan Säveån och Marieholmsgatan) är utgångs- och slutstation för godstågen. Härifrån utgå förbindelsespår till

- a) godsstationen och till VGJ omlastningsanläggning vid Göteborg B:s,
- b) Göteborgs stads slakthus,
- c) Marieholmsgatan,
- d) VGJ hamnbana vid Gullbergs Strandgata (Gullbergskajen) och
- e) VGJ pråmhamn.

Vid rangerbangården ligga lokstallar, verkstad och förråd.

*Göteborg VGJ hamnbanor.* Göteborg VGJ hamnbanor med kajplatserna 227—232 ligga på Gullbergs Strandgata, som sträcker sig från Säveåns utlopp i Göta älv i öster till Lilla Bommens hamn i väster.

*VGJ omlastningsbangård* (belägen strax invid Olskrokens östra bangårdsände) har maskinella anordningar för omlastning av å VGJ normalspåriga vagnar transporterat vagnslastgods mellan VGJ stationer och Göteborgs hamnstationer. De normalspåriga vagnarna användas *endast* för sändningar mellan stationerna i Göteborg. Annat gods till och från VGJ omlastas vid omlastningsbangården vid Göteborg B:s, belägen mitt för Göteborg VGJ godsstation.

Längst österut, invid Göteborgs stads gasverk är *VGJ pråmhamn* belägen. Pråmarna, som i regel rymma 3 godsvagnar vardera, kunna av trafikant anlitas för transport av VGJ järnvägsvagnar till eller från far-tyg och kajplatser inom Göteborgs hamnområde.